

Antti Palola, STTK:n puheenjohtaja

9.12.2015

Työmarkkinakatsaus, muutosvarauksin

Hyvät edustajiston jäsenet.

Olen ollut lähes päivälleen kaksi vuotta STTK:n puheenjohtaja. En tiedä, mitä kuvittelin uuden tehtävän tuovan tullessaan. Nyt tiedän, että olen neuvotellut koko ajan.

Hyppäsin aluksi liikkuvaan eläkeuudistusjunaan, jonka vaunut saatiin asemalle reilu vuosi sitten. Uudistus astuu voimaan vuoden kuluttua ja aika näyttää sen onnistumisen.

Uudistuksilla turvataan riittävä eläke ja kestävä järjestelmä myös tuleville sukupolville. En silti usko, että tämä jää viimeiseksi eläkeuudistukseksi.

Olen huolissani kasvavan työttömyyden vaikutuksista eläkejärjestelmälle. Eläke karttuu työstä. Jos ei ole työtä, ei kartu eläkettä.

Eläkeneuvotteluiden jälkeen käynnistyivät sopimus- ja neuvottelujärjestelmän uudistamiseen tähtäävät neuvottelut. Niissä keskityttiin erityisesti työrauhajärjestelmän toimivuuteen. Neuvottelut päättyivät tuloksettomina, joskin arvelen, että asiaan palataan. Työllisyys- ja kasvusopimuksen jatko neuvoteltiin eduskuntavaalien jälkeen. Sopimus ylläpitää ostovoimaa ja edistää palkkatasa-arvoa. Sovimme myös työttömyysvakuutusmaksun korottamisesta ensi vuonna.

Uusi hallitus halusi työmarkkinoilta heti näyttöjä ja esitti laajaa yhteiskuntasopimusta ennen kuin edes työllisyys- ja kasvusopimus oli neuvoteltu.

Ensimmäinen keväinen yritys yhteiskuntasopimukseksi karahti nopeasti kiville. Toinen yritys tehtiin heti kesäloman jälkeen, tuloksetta. Hallitus teki asioista omat johtopäätöksensä ja esitteli pitkän listan kilpailukykyä lisäävistä toimenpiteistä, jotka se lisäksi ilmoitti toteuttavansa pakkolainsäädännöllä.

Pakkolakiesitys muutti mielestäni dramaattisesti yhteiskunnallisen ilmapiirin. Palkansaajat hermostuivat ja seurauksena oli yhteinen stop-mielenilmaus syyskuussa. Yli 30 000

Antti Palola, STTK:n puheenjohtaja

9.12.2015

ihmistä kaikkien keskusjärjestöjen liitoista näyttivät, mitä he ajattelivat pakkolaeista ja työehtojen heikennysesityksistä ohi neuvottelu- ja sopimuspöytien.

Päivä oli historiallinen. Maailma hämmästeli, miten suomalaisessa sopimusyhteiskunnassa voi käydä näin.

Mielenilmaus toimi katalysaattorina hallituksen kolmannelle yritykselle kutsua työmarkkinaosapuolet vielä kerran sorvaamaan yhteiskuntaopimusta. Viikko sitten tuloksetta päättynyttä neuvottelurupeamaa voi arvioida monesta näkökulmasta. Aluksi työnantajien ilmeinen neuvotteluhaluttomuus selittyi sillä, että hallituksen pakkolakipaketissa toteutuisi moni työnantajan haave ilman, että tarvitsee tikkua ristiin laittaa. Toisaalta työnantajatkaan eivät helposti sulata ajatusta pakottavasta lainsäädännöstä.

Työnantajien silmiin nousi uusi pilke, kun pöytään tuli esitys pitkästä maltillisesta palkkaratkaisusta, jonka lopputulema olisi niin sanottu Suomen malli. Tämä uusi työmarkkinamalli merkitsisi keskitetyistä ratkaisuista luopumista ja keskittyisi arvioimaan palkanmuodostusta Suomen ja sen keskeisten kilpailijamaiden välisen suhteen pohjalta. Mallissa arvioitaisiin palkankorotusavaraa nimenomaan vientialojen näkökulmasta. Jossain pelisilmä lopulta petti pahasti. Neuvottelut työmarkkinaratkaisusta ja kilpailukykyä edistävästä toimista olivat hyvässä vauhdissa, kun Postin työtaistelusta alkunsa saanut tukilakkojen sarja alkoi haitata ilmapiiriä. Piste iin päälle oli EK:n syyskokous, jossa EK:n sääntöjä muutettiin niin, että jatkossa ei enää tehdä keskitettyjä sopimuksia ja neuvottelut viedään tulevaisuudessa läpi liitto- ja yritysکوhtaisella tasolla. Tämän jälkeen AKT ilmoitti, että se ei aio sitoutua neuvoteltavana olevaan yhteiskuntasopimukseen perusteluna EK:n päätös luopua tupoista. Tämä käänsi EK:n kupin ja neuvottelut päättyivät.

Ei siis ainakaan vielä ole yhteiskuntasopimusta. Mutta edelleen on yhteiskunta ja on suomalainen sopimisen kulttuuri – vai onko?

Antti Palola, STTK:n puheenjohtaja

9.12.2015

Edustajiston kokous osuu keskelle hyvin levotonta työmarkkinatilannetta – puhumattakaan yhä levottomammaksi käyvää maailman tilannetta. Työmarkkinoiden jännitteisyys, talouden synkät luvut ja levoton - jopa turvaton maailma luovat suurta epävarmuutta tulevaisuuden näkymiin. Meillä on yhtä aikaa useita ongelmia: korkea ja kasvava työttömyys, heikot viennin näkymät, velkaantunut julkinen talous, ikääntyvä väestö ja kestävyysvaje.

Uusin haaste on maahanmuutto. Suomeen arvioidaan tänä vuonna tulevan jopa 50 000 turvapaikan hakijaa. Meillä – kuten muullakaan Euroopalla – ei ole ollut riittäviä valmiuksia tähän yllättävään tilanteeseen. Viime aikojen ikävistä uutisista huolimatta uskon, että vauraana hyvinvointiyhteiskuntana Suomella on mahdollisuus saada tilanne hallintaan ja maahanmuuttajien kotouttaminen positiiviselle uralle.

Huolestuneena seuraan tilannetta Euroopan rajoilla ja keskisessä Euroopassa. Kun tähän lisätään terroristien toimet, vanhan maanosan asioiden ei voi sanoa olevan parhaalla mahdollisella tolalla. Turvallisuutemme ja turvallisuuden tunteemme ovat kiistatta järkkyneet.

Hallituksen pakkolakipaketin lausuntoaika päättyy tänään ja hallitus jatkaa ilmoituksensa mukaan lakien valmistelua, mutta ovi yhteiskuntasopimusneuvotteluihin on edelleen auki.

Työmarkkinaosapuolten olisi viipymättä palattava takaisin pöytään ja jatkettava neuvotteluja työmarkkinaratkaisusta tavoitteena maltillinen palkkaratkaisu ja hallituksen kilpailukykypaketille vaihtoehtoiset esitykset. Ratkaisu on mahdollista löytää kahden korin mallista:

Ensimmäiseen koriin kuuluvat palkka-asiat, joita ovat vuoden 2017 palkkalinjasta sopiminen ja vuoden 2018 osalta uuden, Suomen mallin luominen. Suomen mallissa palkankorotukset ovat suuressa määrin riippuvaisia avoimesta, kansainväliselle kilpailulle

Antti Palola, STTK:n puheenjohtaja

9.12.2015

alttiista vientisektorista.

Toiseen koriin kuuluvat asiat, jotka ovat mielestäni koko neuvottelun hankalin osa. Ne edellyttävät kaikilta osapuolilta joustoa ja omista tavoitteista tinkimistä. Niistä pitäisi saada aikaan uskottava vaihtoehto hallituksen esittämille kilpailukykytoimille. Jos löydetään hallituksen tavoitteet täyttävä kokonaisuus, ainakin palkansaajapuolen ehtona neuvottelutuloksen syntymiselle on, että hallitus vetää pakkolakiesityksensä pois.

Hallitus haluaa edistää paikallista sopimista kolmikantaisesti ja ensisijaisesti työ- ja virkaehtosopimuksilla. Tämä on hyvä ratkaisu. Paikallinen sopiminen pohjautuu aina luottamukseen, joka ei kartu poliittisilla päätöksillä eikä työmarkkinaosapuolten neuvottelupöydässä. Se kasvaa jokapäiväisen, arkisen yhdessä tekemisen ja onnistumisten kautta.

Aikaa ei ole tuhlattavaksi, sillä liitot valmistautuvat jo täyttä päätä liittokohtaisiin neuvotteluihin. Yksinkertaisinta ja viisainta syntyneessä hyvin sekavassa tilanteessa olisi se, että hallitus vetäisi koko kilpailukykypaketinsä pois ja Suomen kilpailukykyä parannettaisiin pitkäaikaisilla palkkaratkaisuilla.

Jos hallituksen pakkolakipaketti toteutuu suunnitellussa muodossa, se koskettaa ennen kaikkea julkisella sektorilla työskentelevien, erityisesti pieni- ja keskituloisten naisten ja heidän perheidensä toimeentuloa. STTK:ssa emme voi missään nimessä hyväksyä kilpailukykypakettia, joka kohtelee eri palkansaajaryhmiä erittäin epäoikeudenmukaisesti.

Toinen seuraus hallituksen paketin toteutumisesta on se, että vajaan vuoden kuluttua käytävästä liittokierroksesta tulee varmasti repivä ja raskas. Ihmettelen, jos hallitus ei ota tätä viestiä tosissaan ja mieti, miten vielä kerran voitaisiin palata yhteiseen neuvottelupöytään.

Paras tapa hakea ratkaisut Suomen ongelmiin on neuvotella ja sopia, ei riidellä ja repiä. Asiat eivät ole koskaan niin huonosti, etteikö niitä riitelemällä vielä huonommaksi saa.

Antti Palola, STTK:n puheenjohtaja

9.12.2015

Sopimalla on Suomea rakennettu hyvinä ja huonoina aikoina. Sopiminen on nytkin paras vaihtoehto.

Kun tulevaisuus näyttäytyy epävarmana, olen miettinyt, eikö tämän kaamoksen keskellä Suomen pitäisi rauhoittaa tilanne niillä keinoilla, joihin se ihan itse voi vaikuttaa.

Rauhoittamalla työmarkkinat loisisimme vakautta vuosiksi eteenpäin ja tukisimme yrityksiä investoimaan ja luomaan työpaikkoja.

Jotta näin kävisi, kaikkien on tultava toisia vastaan. On luovuttava ehdottomuuksista. Vielä on aikaa. Mutta onko tahtoa? Onko kaikesta tullut vain arvovaltakysymys, jossa kukaan ei halua menettää kasvojaan?

Käy yhteiskuntasopimuksen tai pakkolakien kanssa lopulta miten tahansa, suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen on otettava uusi ote edunvalvonnasta, yhteiskuntavaikuttamisesta ja järjestöllisestä toiminnasta, joka tällä hetkellä näyttää uhoilulta.

Usein hämmästellään, miksi työnantajien aloitteet ovat kiinnostavia, miksi niistä keskustellaan mediassa ja miksi ay-liike näyttäytyy tässä keskustelussa ei-liikkeenä.

Niin miksiköhän? Onko niin kuin siltä näyttää?

Ay-liike oli joskus edistyksellinen, työelämää, palkansaajan ostovoimaa ja turvaa kehittävä, yhteiskunnallisia uudistuksia liikkeelle paneva voima. Saavutuksia voisi luetella pilvin pimein alkaen viisipäiväisestä työviikosta, vuosilomista, työturvallisuudesta, vuorotteluvapaasta ja niin edelleen.

Missä ovat tämän päivän ay-liikkeen aloitteet? Ovatko suomalainen työelämä ja yhteiskunta niin hyvässä kunnossa, että uudistamista ei tarvita? – Me STTK-laiset tiedämme, että näin ei ole.

Valitettavasti ammattiyhdistysliike on menettänyt kyvyn tehdä aloitteita, uudistaa työelämää ja yhteiskuntaa ja uudistua itse. Meistä on tullut säilyttäjiä, emme osaa ottaa

Antti Palola, STTK:n puheenjohtaja

9.12.2015

huomioon nopeasti muuttuvan työelämän ja esimerkiksi nuorten tarpeita. Kuvittelemme, että entisillä opeilla pärjää tulevaisuuden maailmassa.

Työnantajan avaukset ovat usein sellaisia, että ne merkitsevät loppujen lopuksi heikennyksiä työsuhteen ehtoihin. Mutta ne ovat kuitenkin avauksia, siksi niistä kiinnostutaan ja niistä keskustellaan. Meille on tässä näytelmässä jäänyt rooli, jossa ainoat vuorosanat ovat: ei käy.

Otan esimerkin. Jo vuosia ammattiyhdistysliike on nostanut esiin epätyypillisiin työsuhteisiin liittyviä ongelmia. Puhumme erilaisesta pätkä-, silppu- ja osa-aikatyöstä. Listalle voi lisätä yksinyrittäjät ja itsensä työllistäjät. Vaadimme toistuvasti tämän joukon huomioon ottamista edunvalvonnassa.

Mitä on tapahtunut näiden vuosien varrella? Eipä juuri mitään. Keskitymme neuvotteluissa aina lopulta työelämän hyväosaisten, toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa työtä tekevien etuihin. Puolustamme ainoastaan tämän joukon työttömyys- ja muutosturvaa. Emme aidosti ja oikeasti ole kiinnostuneita muiden kuin tanakasti työelämässä olevien edunvalvonnasta.

Siinä ei tietenkään ole mitään pahaa. - Mutta miten se voisi puhutella häntä, jolla ei näitä etuja edes ole?

Ay-liikkeen juhlapuheiden ja todellisuuden välinen ristiriita näkyy esimerkiksi perustulokeskustelussa. Ay-liike on perinteisesti suhtautunut erittäin nihkeästi ajatukseen perustulosta riippumatta siitä, mitä sillä oikeastaan on tarkoitettu. Ay-liike lähtee ajatuksesta, että ken ei työtä tee, hänen ei syömänkään pidä. Hienommin sitä kutsutaan ansioperusteiseksi sosiaaliturvaksi.

Viime kesänä totesin eräässä keskustelussa, että ay-liikkeen pitää voida edes keskustella perustulosta. Sen jälkeen olen saanut viestejä, joissa minua on pidetty harhaoppisena. – Olen edelleen sitä mieltä, että ay-liikkeen on epävarmemmaksi muodostuvan työelämän

Antti Palola, STTK:n puheenjohtaja

9.12.2015

takia voitava keskustella myös perustulosta. Ainakin STTK keskustelee. Olemme ottaneet asian myös yhdeksi ensi vuoden edunvalvontamme painopisteeksi.

Työelämän muutoksesta puhutaan paljon. Toisaalta työelämä on muuttunut aina. Suuressa kuvassa eniten työelämää ja sen rakenteita ovat kaikkialla maailmassa muuttaneet sodat ja teknologian kehitys.

Pitää toivoa, että sotia ei Euroopassa saati Suomessa enää milloinkaan tarvitse kokea. Mutta vanha kunnon Eurooppa voisi ottaa kopin teknologian kehityksestä ja digitalisaatiosta, mihin edustajiston puheenjohtajakin avauspuheessaan viittasi. Se loisi mahdollisuuden tehdä Euroopasta vahva kilpailija Yhdysvaltojen ja toisaalta Aasian kehittyvien ja notkeiden talouksien rinnalle.

Teknologian kehitystä ei saa pelätä eikä sitä saa torjua. Varmasti se vie työpaikkoja ja hävittää kokonaisia ammatteja. Toisaalta se synnyttää myös uutta työtä ja teknologian kautta voimme saavuttaa kestävästä tuottavuutta. Ilmastonmuutos luo Euroopalle uuteen teknologiaan pohjautuvat mahdollisuudet luoda uutta työtä ja lisätä tuottavuutta. Kun työ ja työelämä muuttuvat, myös edunvalvonnan on muututtava. On uskallettava luopua vanhasta ja mietittävä, mikä tulevaisuuden edunvalvonnassa työn tekijän kannalta on oleellista. Kun tavoitteena ovat pitenevät työurat, edunvalvonnan ytimeen on nostettava osaaminen, hyvä johtaminen, tasa-arvo, jaksaminen ja työn mielekkyys.

Suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen on osattava puhua muustakin kuin rahasta! Prosenttien ja eurojen rinnalle on nostettava työyhteisöjen kokonaisvaltainen hyvinvointi, joka puolestaan lisää tuottavuutta ja tuloksellisuutta alasta riippumatta. Viime kädessä kyse on siitä, kykenemmekö säilyttämään hyvinvointiyhteiskunnan ja sen palvelut.

Antti Palola, STTK:n puheenjohtaja

9.12.2015

Kaksi vuotta sitten minulle annettiin tehtäväksi uudistaa STTK-laista ammattiyhdistysliikettä. Yksi yritys on hanke uuden keskusjärjestön perustamiseksi. Tällä hetkellä selvitystyössä on mukana 49 liittoa. Arvioin, että hankkeen edetessä luku elää. Strategiatyö on käynnissä ja kevään aikana tehdään ratkaisevia päätöksiä. Helpoksi uuden järjestön perustaminen ei ole osoittautunut vaikka alun perin tiesimme, että on yleensä raskasta olla aikaansa edellä. Ennen uuden järjestön syntymistä on vielä edessä tiukkoja keskusteluja järjestön avoimuudesta, läpinäkyvyydestä ja moniarvoisuudesta, hallintomallista, taloudellisesta pohjasta, jäsenmaksun muotoutumisesta ja aluetoiminnan roolista.

Loppujen lopuksi uusi keskusjärjestö on niin sanottu tahdon asia. Jos on tahto, mikään ongelma ei ole niin suuri, etteikö sitä voi ratkaista.

Uskon, että STTK-laiset liitot tekevät fiksuja päätöksiä. Punainen lanka pitäisi olla uuden ajan uusi edunvalvonnan esityslista, uudet ajatukset, uudet kohderyhmät ja aivan uudet tavat tehdä tulevaisuuden työmarkkinaedunvalvontaa, yhteiskunnallista vaikuttamista ja järjestötyötä. Muuttuvassa maailmassa vanhaan takertumalla edunvalvonta ei voi onnistua.

Uusi keskusjärjestö ei ole mikään hynttyyt yhteen –projekti. Se on liittojen hanke. STTK:laisilla liitoilla on tälläkin hetkellä hyvä, moderni ja ketterä keskusjärjestö. Jos Uusi keskusjärjestö –hanke ei toteuta liittojen sille asettamia tavoitteita, STTK jatkaa ja kehittää toimintaansa itsenäisenä keskusjärjestönä. Jokainen liitto tekee lopulta itsenäiset päätökset liittyä tai olla liittymättä uuteen keskusjärjestöön.